

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ - ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ -
ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

Ένας λαός δύστυχος ήνα
διέη πώς δε φοβάται την
αλήθεια—ΨΥΧΑΡΗΣ.

Κάθε γλώσσα έχει τους φυ-
σικούς της κανόνες.

ΒΗΛΑΡΑΣ

ΧΡΟΝΙΑ Η'.

ΑΘΗΝΑ, ΚΕΡΙΑΚΗ 11 ΤΟΥ ΑΠΡΙΛΗ 1910

ΓΡΑΦΕΙΑ: ΔΡΟΜΟΣ ΖΗΝΩΝΑ ΑΡΙΘ. 2

ΑΡΙΘΜΟΣ 385

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Κ. ΠΑΛΑΜΑΣ. Σημειώματα στο περιθώριο.

Κ. ΘΕΟΤΟΚΗΣ. Οι δύο άγαπες.

Γ. Ν. ΑΒΑΖΟΣ. Διαλογοσκοπισμικά.

Ο ΚΡΙΤΙΚΟΣ ΤΟΥ ΝΟΥΜΑ.—Τά φετεινά «Ρόδα και Μήλα».

ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ — Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ.

ΚΡΙΤΙΚΕΣ ΖΟΥΓΡΑΦΙΕΣ

ΤΑ ΦΕΤΕΙΝΑ

'ΡΟΔΑ ΚΑΙ ΜΗΛΑ'

Ο Ψυχάρης μας ξεουλιάζωσε από τους δασκάλους και μ'ας χάρισε τη λευτεριά. Οι αντίδοι λένε πώς μ'ας έκαμε να πιαστούμε στα βρόχια καινούριας σκλαβιάς. Είναι το ίδιο αυτό σά να λένε για ένα έθνος, που λευτερώθηκε από τυρανικό ζυγό και διοργανώθηκε σε πολιτεία και, φυσικά, υποτάχθηκε σε νόμους πώς μπήκε σε δεύτερη σκλαβιά.

ΝΟΥΜΑΣ—Παραγραφήματα.
(Αριθ. 297—25 του Μην 1908)

Τά φρέσκα «Ρόδα και Μήλα» του Ψυχάρη, που φανήκανε τελευταία είναι το δεύτερο μέρος του πέμπτου τόμου, της σειράς που κλείνει δηλ την άρθρογραφία τη σκορπισμένη δώθε και καίθε, του τρανού έργατη της Ίδεας.

Τό έργο του όσο πολύτιμο, τόσο πολύμορφο και πολυπρόσωπο. Και μονάχα τό στερνό αυτό βιβλίο του ξεφυλλίζοντας κανείς, νοιώθει πόσο πλατειά έχει πιάσει τό γλωσσικό ζήτημα ο Ψυχάρης. Γιατί στον τόπο μας κατάντησε τό γλωσσικό ζήτημα να μη σημαίνει μονάχα ζήτημα γλώσσας. Μά καθώς λέει ο καθηγητής Albert Thumb στη μελέτη του «Die Neugriechische Literatur» — στο γλωσσικό ζήτημα δεν άγγίζει μονάχα τό φιλολογικό και παιδαγωγικό, μά και τό πολιτικό άκόςμας.

Κι αληθινά ο πρώτος που μάντεψε από χρόνια τις σημερινές μας εθνικές συμφορές και τό πάτημα της φυλής μας από άλλες πιο δυνατώτερες, ο πρώτος που σήμανε τον κίνδυνο και πείσισε να γυρίση τό περπάτημα του Έθνους στην αληθινώτερη ζωή,

είταν ο Ψυχάρης. Κ' έμεις προχωρώντας πιο πολύ από τον κ. Thumb δε δισταζουμε να πούμε πώς τό γλωσσικό ζήτημα όπως τό άπλωσε ο Ψυχάρης έξόν από τό φιλολογικό, παιδαγωγικό και πολιτικό ζήτημα, άγγίζει και τό κοινωνικό μας ζήτημα άκόμα. Ο κ. Πέτρος Βασιλικός στην «Κριτική μελέτη» του για τις «Αλυστίδες» τό δράμα του διευθυντή του «Νουμά» γράφει: «Ο Ψυχάρης μπήκε από καιρό επί κεφαλής της κοινωνικής μας ανταρσίας δίχως και να τό νοιώτη». Γιατί τό άκνόνισμα του λαού, τό φωτισμά του—που μόνο με την αληθινή του γλώττα μπορεί να γίνη—θα φέρη τη συνείδηση του δικίου του και τό πάσκιμα να τό αποκτήση με κάθε θυσία. Μίσα στο κινούριο του αυτό βιβλίο, σ' ένα μικρό του άρθράκι, τέτοια λόγια χαρίζει ή πέννα του Ψυχάρη: «Πού είναι οι δούλοι να πάω να τους φιλήσω τά πόδια; Πού οι φτωχοί, πού οι κορδαχίτες, πού οι μαραγκοί, πού οι βαρκάρηδες, πού οι έργατες! Αιέ, Θαρρούσα έγώ πώς για δάφτους είτανε και των ουρανών ή βασιλεία. Να ίσια ίσια τί μάς χωρίζει από τους δασκάλους. Δεν τό καταλάβαινε άκόμη τό ζήτημα ως τώρα. Θα τό νοιώσουν λίγο λίγο πώς ή γλώττα δεν είναι για μία ψέρτικη άριστοκρατία, για τά μεγάλα [τους τάχα τά μυχλά».

Τό έργο του Ψυχάρη από τη χρονιά του 1889 που πρωτοάστραψε, ίσα με σήμερα, είναι όλο ένα σύστημα. Δεν παρουσιάστηκε σαν πυροτέχνημα, δε διαβήκε σαν μπόρα, δε σήκωσε ψεύτικο θόρυβο. Ήρθε σιγά σιγά δυσκολοπερπάτητο, περιφρονημένο, κοροϊδευμένο, βρισμένο, άγκυλοσπασμένο, τέλεια παραγνωρισμένο. Η ψυχολογία του Έθνους τον καιρό εκείνο είτανε τέτοις, που δεν μπορούσε να του κάμη άλλοιώτικη υποδοχή. Και ίσα ίσα τό πρώτο του και κυριώτερο στοιχείο του αυτό, τό σύστημα είτανε που φρένιασε τους περισσότερους. Να του πετάξης του Ρωμινού μία ιδέα, δεν του είναι δύσκολο να την ψάξη κάπως επιπόλαια, να τη συζητήση, να τη βρή ίσως και σωστή, μά να περάση γλήγορα, γλήγορα από πάνου της. Να του δείξης όμως και τη μέθοδο που θα μεταχειριστή για να την εφαρμόση άλλο πράμα. Θέλει κόπο και δουλειά κι αυτός από τέτοια δεν ξέρει.

Και πρέπει να συλλογιστή κανείς τί τόλμημα ήρωικό έκαμε ο Ψυχάρης, βάνοντας κάτω όλα για όλα, για να βγή μονάχος του επαναστάτης πάνου στο γλωσσικό ζήτημα, σε καιρό που όλο τό Έθνος άφιονισμένο από τό Δασκαλισμό, ροβόλαγε άκράτητο κατά τους καθαρευουσάνικους γκρεμούς. Πρώ ος

σταθμός για να θαμάσουμε τό έργο του Ψυχάρη. Αν είταν άλλος από τους συνηθισμένους ψευτοχαρακτήρες που όλοένα ξεφουρνίζει ή κκαρωμένη κλασσική γίς, θα μεταχειριζότανε τη μόρφωσή του, την ικανότητά του, τη λογιστήτά του για ν' αποκτήση ναρς ναρς την εύκολη δόξα, να καθίση σε καμιά έδρα στο Πανεπιστήμιο, και κολακεύοντας όλα τά πάντα γύρω του και καπηλεύοντας τά αψήγλας αισθήματα του ρωμικίου πατριωτισμού, να περάση ζωή χαρισάμενη με κοινωνική τιμή και δόξα.

Αντίς αυτά, προτίμησε άλλακαιρα χρόνια, πασίζοντας να κανονισή επιστημονικά την πλατιά και μεγάλη σε θάλασσα, μά όλοεύωδη και δροσερή σαν άγέρακι της έξοχης, δημοτική μας γλώσσα, να την κοσκινισή, να τη λαγαρίση, να τη νοιώση ψυχολογικά και να τη δείξη σε όλους, σαν πολύτιμο πετράδι που είναι.

Κάθε τόσο που ηκνέριωνε κ' από ένα κομμάτι της δουλειάς του με την έκδοση καινούριου τόμου του, όλοι οι λογιώτατοι της μουχλιασμένης Σκέψης και οι σοφοί τω δημοσιογραφικών γραφείων και των καφενείων, σά να πούμε οι Ξερόπουλοι της έποχής, μόλις έφτανε στ' αυτιά τους τό μαντάτο άρχίζανε τ' άναθέματα και τά ξεφωνητά. Δε διαβάζανε, δεν πασίζανε να νοιώσουν τί έλεγε ο άνθρωπος. Ένας δάσκαλος ξεπετάγοταν σαν κόκορας κι άνέβαινε στις ρειπιασμένες πνευματικές στέγες τω φημερίδωνε και διαλαλούσε τον κίνδυνο τάχα και την προδοσία και τ' αλίμονα της φυλής, και πληροφορούσε τους «έπαίτοντας» για τις καινούριες παλαβομάρες του Ψυχάρη.

Ός τόσο ο σπόρος φύτρωνε και ριζοβολούσε, όσο που ήρθε μία μέρα που οι Δασκάλοι νοιώσανε κάτω από τά πόδια τους τό σεισμό.

Όλοι όσοι ίσα με σήμερα βγήκανε και χτυπήσανε τον Ψυχάρη, τά πιο σπουδαία τους πιχειρήματα τά στηρίζανε σε τούτο: πώς τό Έθνος τρεβάει τό δρόμο του τέλεια άδιαφορώντας για τό έργο του Ψυχάρη.

Όμως ή τέτοια αντίληψη καμιά δεν έχει σκίση με την πραγματικότητα. Γιατί ά ρίξη καθένας μια ματιά στη φιλολογία μας από τη χρονιά του 1889—που πρωτοφάνηκε τό «Ταξίδι»—και δώθε, θα ιδή τη μεγάλη επανάσταση που έφερε στα ρωμικά γράμματα τό κήρυγμα του Ψυχάρη. Κι ά σταματήση στα συγκαιρινά μας χρόνια θα ιδή την πλείρια επικράτηση, την κυριαρχία της εθνικής μας γλώσσας στη φιλολογία, που σημαίνει κι από τώ-